

Asia: VN/13190/2020

Lausuntopyyntö työryhmämietinnöstä: pakkokeinolain muutostarpeet

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausuntonne yleisesti mietinnöstä

Oikeuspoliittinen yhdistys – Rättspolitiska föreningen Demla ry (jäljempänä Demla) haluaa lausua seuraavaa pakkokeinolain muutostarpeiden työryhmämietinnöstä:

Demla pitää positiivisena asiana, että uuden pakkokeinolain yhtenä keskeisenä seikkana on pakkokeinon kohteena olevan henkilön perusoikeussuojan vahvistaminen sekä tulkinnanvaraisten ja epäselvien säännösten selkiyttäminen.

Vuonna 2009, edellisen pakkokeinolakiuudistuksen yhteydessä, tehtiin telepakkokeinojen käyttöön myönnettyistä luvista empiirinen tutkimus, jossa kävi ilmi muun muassa, että telepakkokeinojen käytön lupien hylkäysprosentti oli hyvin pieni ja tuomioistuinten perustelut olivat kaavamaisia. Jotta pakkokeinojen käytön asianmukaisuutta voidaan vielä paremmin seurata, olisi hyvä tehdä jatkotutkimus, jossa vertailtaisiin empiirisesti tuomioistuinelupajärjestelmän toimivuutta vuonna 2009 saatuihin tuloksiin.

2. Lausuntonne pakkokeinolain 2 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Demla pitää pidättämispäätöksen kirjallista muotoa tarpeellisena muutoksena erityisesti pidättämisen kohteena olevan henkilön oikeussuojakeinojen kannalta. Kirjallisen päätöksen voi katsoa tukevan myös pidätyspäätöksen jälkikäteiskontrollia. Oikeuspoliittisesta näkökulmasta pidättämispäätöksissä ilmeneviä perusteita on syytä seurata ja tilastoida säännöllisesti. Ottaen lisäksi huomioon mietinnössäkin ilmoitetut perusteet pidätyksen luonteesta voimakkaana vapauteen vaikuttavana pakkokeinona, pitää Demla myös tärkeänä pyrkiä päätöksen sisältöä laadittaessa minimoimaan pidättämisperusteiden salassapitoa. Lähtökohtaisesti pidättämisperusteiden tulisi kestää julkisen arvostelun kohteena olemista.

3. Lausuntonne pakkokeinolain 3 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Työryhmän perustelut ja esitykset ovat kannatettavia eikä Demlalla niistä ole huomautettavaa.

4. Lausuntonne pakkokeinolain 4 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Työryhmän perustelut ja esitykset, erityisesti nimettömään joukkoon kohdistuvien yhteydenpidon rajoittamisen osalta, ovat kannatettavia eikä Demlalla ole niistä huomautettavaa.

5. Lausuntonne pakkokeinolain 5 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Työryhmän perustelut ja esitykset selventävät muiden ohella matkustuskiellon edellytyksiä ja rikkomisen seuraamuksia ja ovat Demlan näkemyksen mukaan kannatettavia.

6. Lausuntonne pakkokeinolain 6 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

7. Lausuntonne pakkokeinolain 7 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

8. Lausuntonne pakkokeinolain 8 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

9. Lausuntonne pakkokeinolain 9 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

10. Lausuntonne pakkokeinolain 10 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

Demla toteaa, että suhteellisuus- ja vähimmän haitan periaatteet tulee huomioida uusien mahdollisten pakkokeinojen, kuten esimerkiksi biometristen tietojen hyödyntämisen osalta. Erityistä huolta Demla kantaa myös ylimääräisen tiedon keräämisestä ja käyttämisestä, jonka osalta on ehdotettu lukuun 56 §:ää. Demla pitääkin tärkeänä, että salaisten pakkokeinojen kohdentaminen muihin kuin päätöksessä nimettynä kohteena olevaan henkilöön määritellään tarkasti.

11. Lausuntonne pakkokeinolain 11 luvun muuttamista koskevista ehdotuksista perusteluineen

-

12. Lausuntonne oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 16 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

13. Lausuntonne rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä annetun lain 16 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

14. Lausuntonne rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä annetun lain 13 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

15. Lausuntonne rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 3 luvun 19 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

16. Lausuntonne rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 31 ja 58 §:n muuttamisesta perusteluineen

-

17. Lausuntonne tutkintavankeuden vaihtoehtona määrättyjä valvontatoimia koskevan puitepäätöksen lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja puitepäätöksen soveltamisesta annetun lain muuttamisesta perusteluineen

-

18. Lausuntonne sellaisista mahdollisista pakkokeinoja koskevan lainsäädännön muutostarpeista, joita mietinnössä ei ehdoteta

Poliisissa on tullut viime aikoina ilmi vakavia väärinkäytöksiä liittyen huumausainerikollisuuteen, poliisissa piilevään äärioikeistoon, esitutinnan sattumanvaraisuuteen sekä raiskauksen ja ihmiskaupan uhrien suojeluun. Nämä ilmi tulleet tiedot herättävät epäilyksen siitä, että poliisi ei toimi kansalaisiin nähden tasapuolisesti ja että poliisien omat mieltymykset ja poliisikulttuurin tai -organisaation epäasialliset syrjivät käytännöt pääsevät vaikuttamaan poliisitutkintaan. Poliiseista tehtyjen mielipidetiedustelujen perusteella poliisit ovat muita kansalaisia huomattavasti oikeistolaisempia ja maahanmuuttovastaisempia. Samalla poliisin valtuuksia puuttua ihmisten perusoikeuksiin on mittavasti viime vuosikymmeninä kasvatettu. Esille tulleiden väärinkäytösten johdosta Demlalla on syytä epäillä sitä, käyttääkö poliisi saamiaan valtuuksia asianmukaisesti.

Mikä huolestuttavinta, osa näistä väärinkäytöksistä ei ole tullut ilmi poliisin omavalvonnan kautta vaan itsenäisen tutkivan journalistisen työn perusteella. Demla ei siis näe, että poliisin omavalvontajärjestelmä on tällä hetkellä riittävän tehokas ja takaa ihmisten oikeusturvaa.

Esitettyjen epäkohtien johdosta Demla ehdottaa poliisitoimesta riippumattoman, itsenäisen viranomaisen perustamista, jolle annetaan poliisihallitukselta valvontatehtäviä sekä myös rikostutkintavaltuuksia poliisirikoksissa. Tämän viranomaisen tulee saada aidot ja tehokkaat toimivaltuudet sekä riittävät resurssit tutkia itsenäisesti kanteluiden perusteella poliisin toimintaa ja langettaa seuraamuksia havaitsemistaan epäkohdista.

Virtanen Johanna
Oikeuspoliittinen yhdistys Demla ry

Vuori Wiking

